

VIDÉK ÉS GAZDASÁG

2011/2. évfolyam

vidékfejlesztés, mezőgazdaság, környezet

Mi lett az ÚMVP források sorsa?

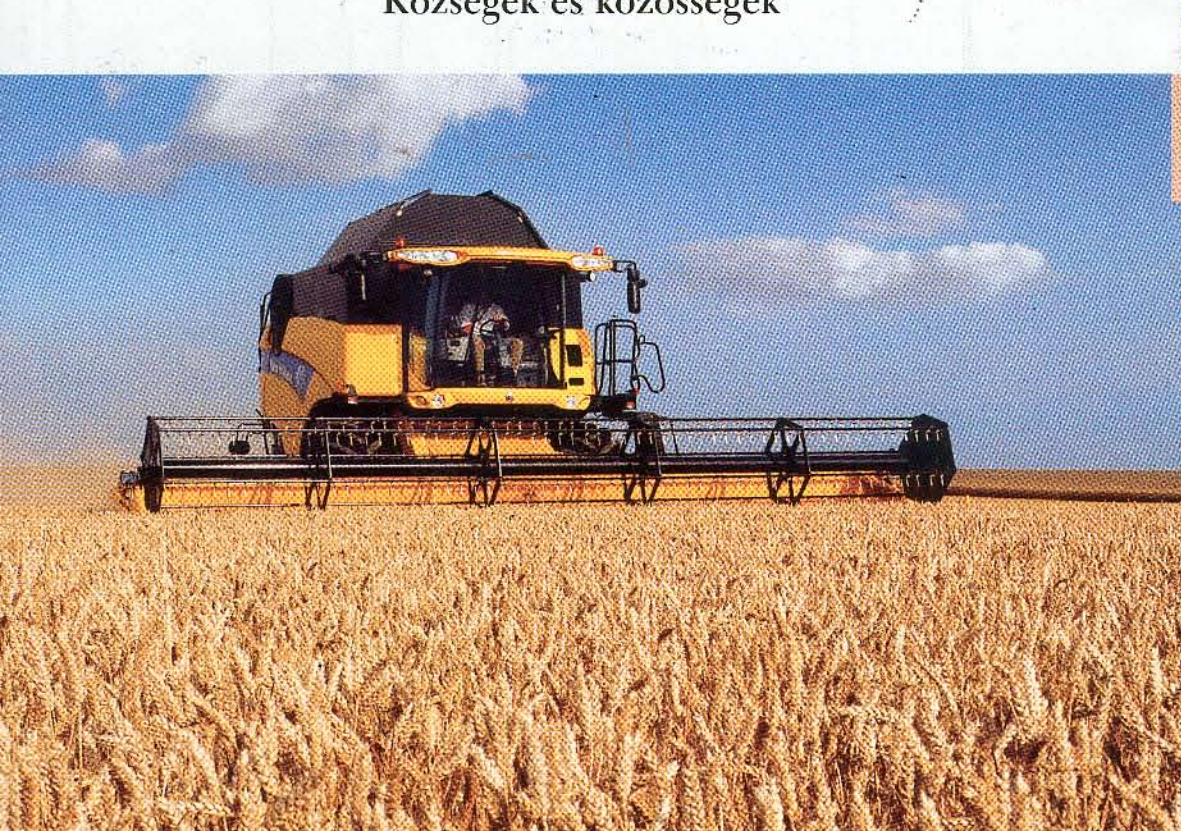
Fiatalok a mezőgazdaságban

Élénkülés a géppiacon

Génbank a templomkertben

Átlátható energiagazdálkodás

Községek és közösségek

www.videkesgazdasag.hu

Ára: 620 Ft

VIDÉK ÉS GAZDASÁG 2011. ŐSZ

példák

Közösség és természetközösség

Tanya a városban

A civilizáció a kertekben kezdődött, magát az Éden is kerként képzeljük el. A városi kertek mindig is jelen voltak a korai városokban, sőt maguk a városok is a kertek sokaságából születtek. Csak az utóbbi időben teszünk éles különbséget a város és a vidék között, csak az utóbbi évszázad szakította el a városi embert a kertek nyugalmától, a természet közelségétől. Egészen az elmúlt évszázadig természetes volt a városi kertek megléte – köszönhetően a kisebb szállítási távolságoknak és szállítóképességnek –, csak az elmúlt évtizedek eltorzult városfejlesztése és még természetellenesebb élelmiszer-kereskedelmi gyakorlata tette különlegessé és egzotikusá a városi mezőgazdaság fogalmát.

Száz éve külön városvezetési modell volt a kertváros-koncepció, amely 1902-ben Ebenezer Howard, *Garden Cities of To-Morrow* című könyve nyomán vált európai építészeti mozgalommá, és amelynek egyik gyönyörű példája a budapesti Wekerle-telep. Más források is táplálták a múltban a városi kertmozgalom terjedését: minden gazdasági válság és háború ösztönzőleg hatott a lakossági önellátás megteremtésére, sőt az állam is megadott minden elképzelhető segítséget a cél eléréséhez. Nyugat-Európában és az Egyesült Államokban, a Szabadság kertek az első, és a Győzelem kertek voltak a második világháború során az önellátást megteremtő kertmozgalom nevei, amelyek kiváló eredménnyel működtek: a lakosság zöldség-gyümölcs ellátásának közel negyven százalékát voltak képesek előállítani ezekben a városi kertekben. Később a hatvanas évek diáklázadásai alakultak át egyfajta közösségi-ökotudatos mozgalommá, s csirái lettek a modern városi kerteknek.

A közösségi kertek előnyei

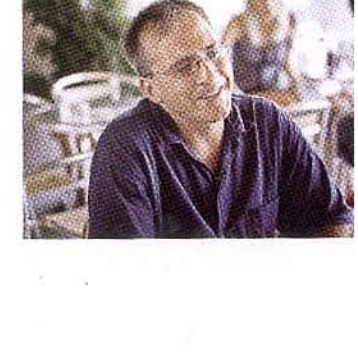
A városi kerteknek számos formái léteznek a világban: iskolakertek, szociális kertek, közösségi parkok, parcella-kertészetek, melyek mind aktív részei a környék életének, kulturális, oktatási, nevelési, szociális, közösségi missziót látnak el, életet visznek elhagyott grundokra, közösséget teremtenek a tömegben, elfoglaltságot, célt, elégedettséget adnak művelőiknek és természetesen

terményeket kertészeiknek. Egy városi kert külön mikroklímát hoz létre, vizet párologtat, így csökkentve a városi hőszigetek kialakulását, zöld foltjaikkal nyugalmat és természetességet visznek a betonrengetegbe. Kutatások bizonyítják, hogy a városi kertek környékén csökken a bűnözés és nőnek a lakások, szomszédsági közösségeket alakítanak ki, növelik az egyén felelősség-tudatát és tulajdonosi szemléletét a terület és a város iránt. Egy közösségi-kert működésben 10 % a kertész és 90 % a közösségi élet: az önszabályozottság, a helyi demokrácia, az együttműködés és tolerancia gyakorlóterepe. Egy társadalom ereje a mértékelt individualizmust helyezi a közép-pontba, végtelenül gyenge, a legkisebb megrázkódtatásra is összemlik. Egy olyan városban, ahol még közműmi is elfelejtettünk, ahol veszedelmes méreteket ölt az önzés, az akarnokság és gátlástalanság, a városi kertek lehetnek azok a tanulótérterek, amelyek helyes irányba terlik a közösségi folyamatokat, pozitív példát mutatnak a hétköznapi realitásokkal szemben. A városi közösségi kertek, a kertészkedés közös-alapjairól építkezve fejlesztik a helyi demokráciát. A kertészek szabályokat alkotnak és betartják azt, közben gyakorolják demokratikus eszköztárukat: egymás meghallgatását, az érvelés és meggyőzés képességét, a közös döntéshozatalt, és együtt tervezést – ezek mind-mind hiányai a magyar társadalomnak, mind-mind pótolandó készségei a városi embereknek.

Az elmúlt évtizedek építészeti boomjának vége, az ingatlanspekuláció és önellátás fejlesztés lenullázta önmagát. Azok a telkek, amelyek ma üresen állnak – például Budapesten – üresek is maradnak az elkövetkező években, jobb esetben parkolót

Manapság sokat hangzott a Vidéki Tervek Európai Chartájának: „város és vidék közös sorson osztoznak”. Mi a gyökere ennek a közös sorsnak? A válasz, vagy annak egy része az ember természetére, természetesre irányuló belső világából, a természetesre való beoltottságából fakad. A városi kertek gyarapodó száma is az embernek azt az alapvető törekvést mutatja, hogy megtapasztalja a közösségi és ugyanakkor természetközeli lét biztonságát és szabadságát.

45

VIDÉK ÉS GAZDASÁG 2011. ŐSZ

példák

alakítanak ki rajtuk, rosszabb esetben szemét és gaz veri fel majd őket, haszontalanul csúfítják a várost. Több száz hektárnyi foghíjtelek, üres grund fekszik paragon, amelyek művelés alá vonhatók, amelyek hasznosulatlannak, ha csak rövid időre is, városi kertet, közösségi térként. A nyugati példák éppen ezt mutatják: a városi kertek területe nem tulajdonai a kertészeknek, csak használók ők más telken mindaddig, amíg a tulajdonos befektetőt vagy más funkciót nem talál. A városi kertek mobil képződmények, történetük során akár többször is helyet változtatnak. Az ágyások, a közösségi terek átköltöztethetők, újraépíthetők más helyszínen. Elképesztő luxus és hűvös éjszakai paragonon heverő terület hagyni ahelyett, hogy közösségi tereket alakítsanak ki rajtuk, termőterületekké alakítsanak át! Nyugati példák szerint 6-8-szoros megtérülése

Változás előtt a világ

Az elkövetkező évtizedek az élelmiszer-értékesítésről lesznek. A kontinenseken átnyúló élelmiszer-kereskedelem, a helyi termelés háttérbe szorulása, a tőzsdei spekulációk és a lélektelen üzlet, együttesen hihetetlenül kiszolgáltatottá teszi az embereket: a nagy elosztóhálózatok kezében vagyunk. Civilizációs vívmányként éljük meg a szezonok nélküli élelmiszer-kereskedelmet, az állandó árubőségét, a kontinentális kereskedelmi láncokat, holott tudniuk kell, hogy ez rövidesen fenntarthatatlanná válik. Túl könnyű megépíteni egy nagyáruházat, azonban ugyanilyen könnyű lesz bezárni azt, ha a gazdasági szükség így kívánja. Csak hogy közben kihalnak a kisboltok, a helyi termelők feladják a termelést, mi magunk is elfelejtjük nagyszüleink praktikáit, nincs befőzés, nincs kiskert, logalmunk sincs a helyi élel-

van az egy idejébe befektetett magok és palánták árának, miközben gazdagodik a környezetünk, szépül, egészségesebbé válik, társakat, közösségeket találunk magunk számára, a sőt a saját Testünkét is egészségesebbé tesszük a fés, jól nevelt termények és a testmozgás által.

A városi kertek egyik funkciója a saját szükségletre való élelmiszer-termelés.

Semmit nem tudunk az ételinkről, melyeket megesszünk, nem ismerjük sem a termelőt, sem a technológiát, amellyel termesztették. Egyre fontosabb kérdéssé válik az élelmiszerbiztonság. A kontinenseken átvivő élelmiszer-elosztó hálózatok kevés felelősséget vállalnak árúik minőségéért: legyen olesó és legyen meg a hasznuk – erről szól az üzlet. Azonban a saját termés mindig jobb, az a nagyáruházak tucatárja, és büszkeséggel, elégedettséggel tölti el a kertészt, aki megtermeli. A saját termesztés irányt mutat a minőség felé, a városi kertész tudatosan vásárol, előnyben részesíti a minőséget, a helyi terményt, ezzel is segíti a hazai gazdálkodást.

ról, még egy kamránk sincs, ahol raktározhatnánk – márol holnapra elfűnk, legalábbis a saját élelmiszerünk szempontjából. A minőség helyett az olesóság a legfőbb mérce. Akciókora válságunk az ízek helyett, pusztán fogyasztóká válnak termelők helyett. Józán ésszel tudniuk, hogy ez a folyamat sokáig nem tartható, alapvető változások előtt áll a világ, erre jobb időben felkészülni, mintsem tudatlanul elszervezni azt. A gazdasági válságot nem oldották meg, az elmúlt három év csak a problémák elodázásáról szólt. Nincs új gazdasági paradigma, miközben az eddig követett út, gazdasági-társadalmi berendezkedés, ebben a formában nem folytatható, nincs hozzá elég erőforrás, ezt a bolygót nem ekkora fogyasztásra és igényekre találták ki. Ha bármiféle módon fokozódik a válság, az egyen egymaga vélszen ellenállni és megoldásokat találni képtelen lesz, viszont közösségekben talán meglesz a lehetősége a helyes válaszok megtalálására, átvészelné a nehéz időszakokat. A városi kert éppen az ilyen közösségek terepe, sokféle ember, sokféle tapasztalat gyűlik össze egy ügyért, a városi kert, a városi mezőgazdaság megteremtése érdekében.

46

VIDÉK ÉS GAZDASÁG 2011. ŐSZ

példák

Válságkezelés közösségi kertekkel

Az elmúlt egy évben 40%-kal növekedtek globálisan az élelmiszerárak, és ez a folyamat csak gyorsulni fog az emberiség létszámának növekedésével, az időjárás anomáliák gyakoribb válásával, a termőföldek és az óceánok túlhatalmátásával, az üzemanyagok áráinak növekedésével, és legfőképpen Ázsia és Afrika egyre növekvő élelmiszerigényével. A globális élelmiszerértékesítés lokálisan is érezhető: egyre kevesebbet és egyre rosszabb minőségűt vásárolunk. Ahogy a legutóbbi világháború során a Győzelem kertek masszív részt tettek ki a lakosság élelmiszer-ellátásában, a jövő is kezd hasonlónak válni. „Grown Your Own Food - Termeld meg magadnak” az új szlogen, már a városokban is. Igazán hasznosan meg lehet művelni 5-10 négyzetméteres parcellát, és igazán hasznos lenne újra hozzáférhető magunkat a minőséghez, a saját részre való termelés és gyarapodás, az önellátás örömeihez. A városi kert nem afféle „úri huncutságra”, városi zöld-mozgalom akciója. Sokak számára lesz létkérdés, a pénztelenséget elnyúló tevékenység. A válság mindenkit egyformán érint, elszegényített várost és vidéket egyaránt. Ahogy vidéken a háztáji természet, az önellátás kulturáját kormányprogram próbálja erősíteni, elhagyott utcáknak jog van a városiaknak is, őket is helyzetbe kell és lehet hozni városi kertek alapításával, az önellátás lehetőségének megteremtésével. Újra válság van, egyre felgyűlölt globális válság. Am vannak új receptek, melyülők globális válság. Am vannak új receptek, melyülők globális válság. Am vannak új receptek, melyülők globális válság.

városi kertekben érdemesebb hozatott termőföldről ágyásokat kialakítani. Ahogy New Yorkban 1900 városi kert működik, bizonyára ők is tisztában vannak a városi szennyzettség lehetőségével, mégis kiválóan működik a városi mezőgazdasági termelés, egyre több a helyi piac, a város vezetése sokat tesz ezeknek a kerteknek a fenntartásáért, bővíti őket. Sok kert a kertszabályzatában kiköti, hogy csak saját részre lehet termelni, eladásra nem, így az egyén felelőssége és kockázata a termés minőségére és annak elfogyasztására, ugyanakkor más tengerentúli kertek felelősséget központilag gyűjtik és juttatják el a legrosszabbaknak. A legtöbb városi kert tiltja a vegyszerek, a növényvédőszeresek használatát, műtrágyák helyett komposztalmék, gyűjtik az esővizet, törekednek a minél természetközelibb termesztési módszerek alkalmazására. Sokan vágnak bele a városi kertészkedésbe előtanulmányok, tapasztalat nélkül. Ez nem baj, hiszen egy mástól tanulhatunk a kertközösségben, egyébként is a növények igazán megismeréséhez, viszonylag kevés gondoskodást is sok terménnyel hálálnak meg, nem kell profi mezőgazdásznak lenni ahhoz, hogy belevágnunk városi parcellánk művelésébe. Évről évre jobban fogjuk érteni a növények működését, a fajtak sokszínűségét. A parcellakertészetek életre hívják egyfajta egészséges versenyt, ahol a minőség, a mennyiség, és a különlegesség lesznek a főbb szempontok.

Vandalizmus, rongálás, terménylopás

Ahogy a vidék Magyarországnak súlyos problémája a terménylopás, naivitás lenne azt gondolni, hogy ez a jelenség nem fog megjelenni a városi kertekben. A vidék életét megkeserítő, sokszor elhanyagolt problémák megoldását nyugodtan hozzuk be a városba, és legyen kerítés, térfélgelő rendszer, jó viszony a helyi rendőrséggel és polgárőrökkel. Legfőképpen pedig fel kell készülni arra, hogy mindez megtörténhet, lesznek vandálok, lesznek tolvajok, de ezen nem szabad fenakadni, a kertet tovább kell művelni, az elpusztított ágyásokat újra kell telepíteni. Lelőve a közösség fog győzni, és megszokottá, elfogadottá, egy-egy kerület büszkeségévé válik a kert.

A városi környezet alkalmas mezőgazdasági termelésre?

A városi föld általában nem alkalmas a növények nevelésére, nem is érdemes kísérletezni vele, a

Rosla Gábor
Kiskisfalvi tanár, közösségi kertszervező

47